

Emlékbeszéd Körösi Csoma Sandor felett. Elmondá a' M. T.
társaságnak 1843. Oct. 8. tartatott közgyűlésén.

Hartleben
Pest 1843

Signatur: 14505-B
Barcode: +Z159001709
Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ159001709>
Umfang: Bild 1 - 36

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

V. A. 15. g. 9.

KAIS. KÖN. HOF

BIBLIOTHEK

14.505-B

ALT -

2v 44.

EMLÉKBESZÉD

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR

FELETT.

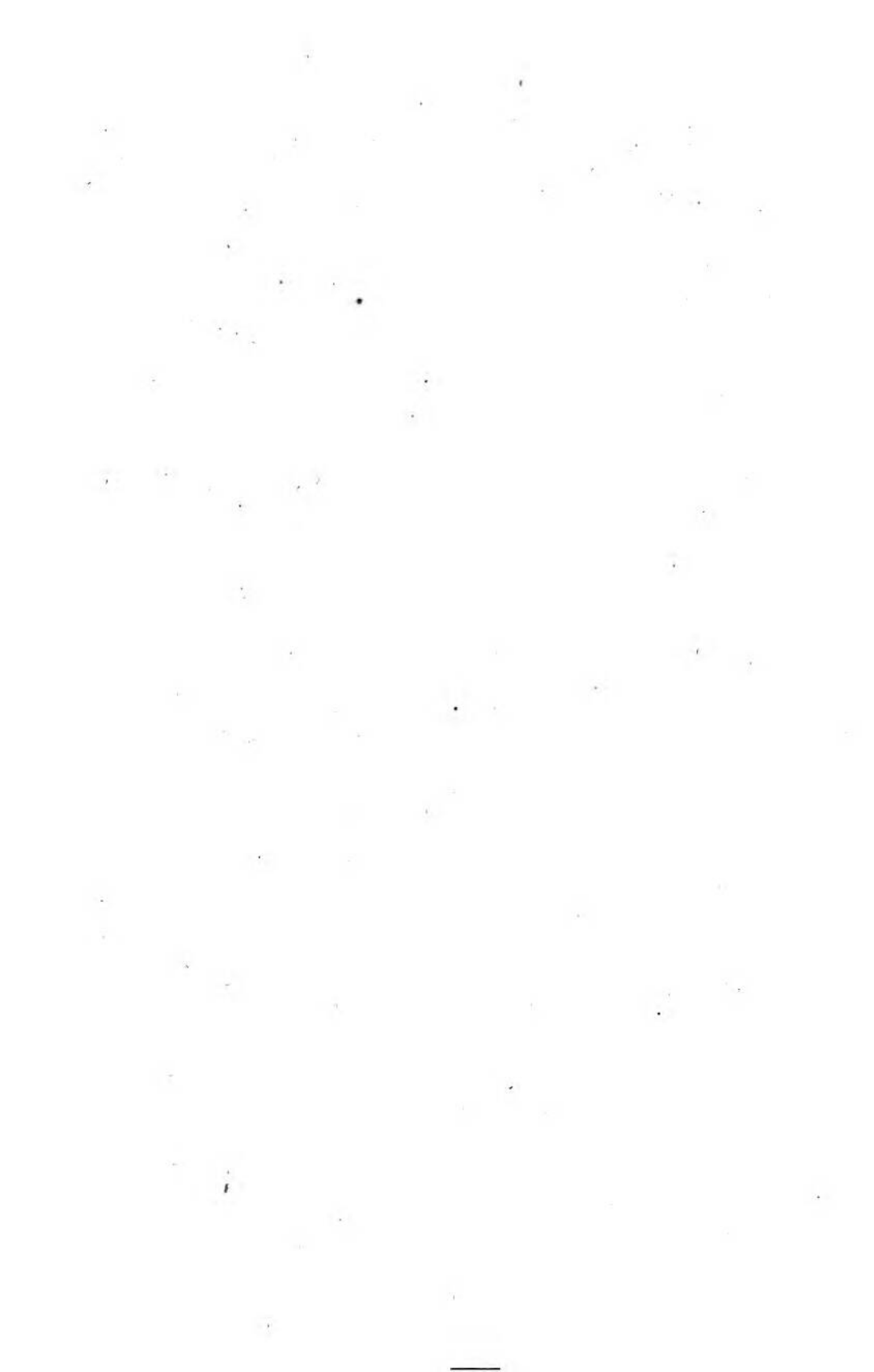
ELMONDÁ

**A' M. T. TÁRSASÁGNAK 1843. OCT. 8. TARTATOTT
KÖZGYÜLÉSÉN**

B. EÖTVÖS JÓZSEF.

PESTEN,
HARTLEBEN KONRÁD ÁDOLF BIZOMÁNYA.
1843.

14505-B.

Szép, dicső egy látvány olly férfiú képe, ki anyagi önösségtől szabadon, egy magas czélnak áldozó életét, legyen az haza, legyen becsület, legyen vallásos meggyőződés, miért vérét ontá, lelkiünk emelkedik a' bátor' emlékénel, ki azon számtalan lánczokat 's gyöngéd kötelékeket, mellyekkel az élet sziveinket magához fonja — erős kezekkel szét bírá szakítani, 's lelkét istenére — nevét a' jövőre bizva — a' halállal szembe szállt, hogy példáján zsarnok 's elnyomott tanulják: miként valami van e' világon mit lánczokba verni nem lehet: a' bátor, erős meggyőződéstől áthatott férfi kebel. —

De van valami e' világon, mi a' mint ennél nehezebb, úgy szebb 's fenségesebb is: azon tántorithatlan állhatatosság ez, azon rendithetlen kitűrés, mellyel a' férfiú áthatva magas gondolatától ez egy' kivitelének szenteli egész életét, 's ha a' sokaság, melly csak az iránt mi zajjal történik, viseltetik érdekl, egyedül a' sükernek nyujtja koszorúit; ha csak a' bajnoknak, ki valamelly ügynek végre diadalát vivá ki, csak a' gondolkozónak, ki valamelly igazságot már kimondott, tartja

föl tiszteletét; méltó: hogy mi kiknek a' tudomány' tiszta szolgálata jutott feladatúl e' hazában, meg ne feledkezzünk a' fáradhatlan munkásról, ki célját épen mert az ember' erejénél magasabb vala, el nem érheté ugyan, — ki az igazságot, mellyet keresé, föl nem találhatá egészen, — de ki élének egész erejét egy célra irányozva, dicső példája azon férfiúi állhatatosságnak, 's kitűrésnek, mellynek a' tudomány' minden haladását köszönheti, 's melly abban, kiben azt találjuk, több lelki erőnek 's erősebb meggyőződésnek tanúsága, mint bármilly fényes süker.

Illy férfiú vala Kőrösi Csoma Sándorunk — méltó, ha valaki, hogy neve tisztelettel említessék, hogy emléke példakint föllállítassék a' serdülő ivadéknak, mellyen tanulja: miként férfiúi kitűrés a' látszólag legreménytelenebb pályán is mindig magasra vezet.

Kőrösinek hazája Erdély; — ha az országok' politikai elosztását, ha földleirási kézikönyvet tekintünk, ő nem hontársunk, 's fájdalommal költené lelkünket a' gondolat: hogy nagy embereink' sorából azon nevet, melly az újabb korban előttünk legtisztább fényben tündökölt, ki kellene törölnünk, 's egy más hazától irigyelnünk azt, kit magunkénak olly szívesen vallanánk. Ha nem épen Kőrösi emléke volna legszebb, legdicsőbb bizonyságunk, hogy azon elkülönzés melly a' két haza közt létezik, csak épen politikai viszonyainkban fekszik, hogy azon határokat, mellyeket Erdély 's Magyarország közt a' történetek kifejlődése vont, szivünk nem ismeri; hogy míg

oskoláinkban két testvér országról tanulunk, honszeretetiünk csak egy magyar nemzetet ismer. —

Kőrösi hazája Erdély, de midőn a' gyermekszív eldődei' emlékénel először földobogott, midőn az ifjú az ősök ősmertlen honát keresve útnak indult, nem a' mi eldődeink' nyomdokát kereste-e akkor ő? Mi vala az, mi lelkét föltartá annyi sanyarúságok, mi őt csüggedni nem hagyá veszély 's szenvedések között? nem-e azon remény, hogy majdan évek után Ásia' határain a' gobi pusztán, vagy ott hol a' Himalaya' csucsai ég felé nyúlnak, egy népet fog találni, melly nyelvén, melly a' mi nyelvünkön szól, mellyben véré, a' mi vérünket ősmerteti, mellynek fiait kebléhez szorítva másfél ezerednyi távollét után ismét magyar magyarral ölelkezik! — 'S Kőrösi nem volna a' miénk? *hazája nem volna a' mi hazánk? Azon népek, mellyeket egy ezred összelánczolt, mellyeknek dicsősége 's szenvedései közösök, mellyeket a' múltban emlékei, a' jelenben szeretet, a' jövőben minden remény egybefon, örökre el lennének válva? Oh nem! Kőrösi emléke biztos jel, hogy ez nem lehet így; azon férfúnak nevénel, ki óriási honszeretetében nem jelent 's jövőt, hanem nemzetének egész múltját átfogta lelkével, azon édes meggyőződés tölti lelkünket, hogy ama határvonal melly Erdélyt honunktól elválasztja szíveinkben nem létezett soha, 's bátran mondhatjuk: Kőrösinek hazája Magyarországon azon része, mellyet Erdélynek neveznek.*

Csak igen kevés az, mit első éveiről tudunk; azon ritka egyediségek közé tartozik ő, kik inkább azon, hogy valami emlékezetre méltót tegyenek, mint hogy tetteik-

nek emléke föltartassék — iparkodnak; 's ha kiveszem azt: hogy Egerpatakon, Sepsi székben székely katona szüléktől származott, 's első neveltetését az enyedi ref. collegiumban. nyeré, nincs mit e' férfit' első ifjuságáról mondhatnék. Kétségen kívül érdekes volna azon első benyomásokat ősmerni, mellyek Kőrösi gondolatainak ezen irányt adák, tudni a' körülményeket mellyeknek befolyása alatt már az ifju olly erősen akarni tanult, érdekes, forrásaig követhetni azon életet, melly olly dicsően folyt, olly tisztán végződött előttünk; de az idő mellyben az erre szükséges adatok megszerezethetének, elmúlt, 's ha vannak is kik Kőrösit zsenge gyermekkorá óta ősmernik, — ki az, ki midőn a' szegény székely fiu 1799-ben az enyedi collegiumba jött, 's kenyerét mint iskolai szolga keresvén, első tanulmányait végezé, annak szép jövőjét sejdítette, 's fejlődésére a' szükséges figyelmet fordította volna?

Hisz' ő nem tartozott azon szerencsések közé, kiknek egy család, százados érdem vagy szerencse által megkészteti magas alapját, hogy legkisebb érdemeik észrevétessenek, vagy hogy a' környékező fény előtt az oda állított egyediségnek még törpeségét is elfelejtsük. — Ő becsületes, de szegény szüléktől származott, egészen önerejére bízott ifju vala, a' nép' azon osztályához tartozó, melly a' legnagyobb erények példáit adá a' világnak, honnan emberi nemünknek majd nem minden valóságos jótévői származnak, de mellynek nagy férfiai — hogy a' rómainak Metellus' híréről használt hasonlatosságával éljek — mint a' fa, észrevétlenül nőnek évek le-

forgása alatt; — minden mit Kőrösi gyermek éveiről Hegedüs Sámuel ur' egyszerü, de ép' ez által olly szivhez szóló Necrologjából tudunk; abban áll: hogy Kőrösi már ezen korában szorgalom 's jó magaviselete miatt nevelői 's oskolatársai által kedvelt gyermek vala, kitünőbb nemes érzemény mint nagy szenvedélyek, tudományos iparkodásaiban mutatott állhatatos szorgalom, mint kitünő elmebeli tehetségek által.

Egykori hivattatása még titok vala a' világ 's önma-ga előtt; 's ha bár kelet felé tekintve, honnan a' nap emelkedik, 's mint hallá, ősei jöttek, a' gyermekkebel kimondhatlan vágygyal telt is el, 's ha bár eldődeinek tetteiről hallva — mellyeknek emléke a' székely nemzet között elevenebben fenmaradott, — szive hatalmasabban dobogott, 's néha egy titkos sejdítés, melly őt nehéz jövőjére inté, a' gyermeket rövid gondokba merité, vágyainak nem vala biztos tárgya, sejdítéseinek hiányzott iránya még, 's korának játékai vagy kis foglalatosságai, miknek hiv teljesítése már a' gyermeket jellemzé, hamar szétoszlaták a' gyöngye felleget, melly szelid derűtségű arczát egy pillanatra elkomorítá. —

De a' boldog gyermekkor nem tarthat soká annál kinek nagy feladás jutott; a' sziv melly egykor magas czélokért fog dobogni, nem maradhat soká nyugodtan, 's az ösvény mellyet követni hivattatása, már jókor elválik a' mindennapi élet' tág útjaitól, ott hol azok könnyűek 's virágozók még. Így Kőrösink is még félig gyermek korában érzé hivatását. Csakugyan Herepei Ádám a' történet-tudományokban adott jeles oktatásának, melly ak-

kor az enyedi ifjúságot e' tudomány iránt lelkesité, kell-e tulajdonítani az ifju' kora ébredését — mint azt idősbb barátja Hegedüs hiszi — véletlen esetnek, vagy egy szónak talán melly akkor látszólag következés nélkül hangzott el, de melly a' gyermek' szívébe termékeny magként esve erős gyökereket vert, ki tudhatná ezt? — A' gyenge szájakat mellyekből a' végzet éltünk' változhatlan fonalát szövi, nem ismeri senki; elég tudnunk: hogy az óriási terv már tizennyolcz éves korában támadott Kőrösink' szívében, 's hogy a' lelkesült ifju már akkor két oskola társával együtt igéretet tönkeresztül utazva Ásiát, felkeresni egykor népünk' elhagyott maradványait. —

Kik Kőrösit élte ezen korában ismerék, még most is szeretettel emlékeznek a' szelid ifjúra, ki részt véve minden nemes érzelmeikben, meleg barátsággal ragaszkodva társaihoz, állt ott közöttök. — Magas terveit, mellyekről később annyival kevesebbet szolt, mennyivel erősebb feltétellé váltak kebelében — csak kevesen ösmerék. Mint a' folyó annál nyugottabb felszinnel fut célja felé, mennél mélyebbre ásta ágyát: úgy arczának szelid kifejezése alatt nem kereste senki a' nagyszerű gondolatot, mellyel lelke' mélyében küzdött; 's mert kevesen tudják, hogy az mi valóban nagy, mindig egyszerű is, hogy magas föltételek' kivitelére jobb felőkészület nincs mint egészen betölteni azon kört, hová végzetünk által állittatánk, — még azok is kik Kőrösi' terveit előbbi időkből ösmerék, midőn őt olly nyugottan, olly hiven teljesítve hivatalának mindennapi kötelességeit, láták, csak inkább nagyszerű gondolatnak, mint olly valaminek

vevék e' terveket — miknek később teljesülniök kelle. 1815től azonban, midőn Kőrösi a' göttingai egyetembe lépett, 's tudva hogy szándoka' kivihetésére mindenek előtt a' keleti nyelvek' ösmérete szükséges, magát egész szorgalmával Eichhorn' vezérlete alatt e' nyelvek tanulására veté — föltétele valamint szívében megerősödött, úgy azok előtt kik őt közelebből ösmerék, tovább titokban nem maradhata.

Azon rövid időszak, melyet a' göttingai egyetemben tölte, — mindössze harmadfél év, 's hires tanítójának tanácsai üdvös 's állandó befolyást gyakoroltak Kőrösi' egész életére; nem csak mert a' keleti nyelvek ösmérete nélkül föltételei soha sem valósulhattak volna, de főkép mert Eichhorntól hallva, miként a' középkori arab írókban a' magyarok' ásiái történeteik 's vándorlásaiokról sok található — már akkor elhatározá magában: hogy mielőtt nehéz feladáshoz hozzá fogna, Konstantinápolyban minden arab írókat átkutatva, könyveikben keresendi útmutatóit, — 's csak ebben fekszik annak magyarázata, miért indult ki utasunk kelet-dél felé, 's nem inkább éjszak-nyugotnak, azon uton, mellyen történetíróink szerint apáink jöttek, 's mellyen, úgy látszik, könnyebben akadhatunk nyomdokaikra? Hogy Kőrösi mind azon okokat, mellyek utjának kelet-éjszak felé való folytatását tanácsolák, szintolly jól ismeré mint bárki más — sőt hogy konstantinápolyi útját csak előkészületnek tekintve, épen ezen irány' követése fekvék szándékában — világos nem csak azokból, miket Hegedüs, kivel ő 1819ben már határozattá vált föltételét közlé, necrolog-

jában akkori terveiről mond, hanem világos még inkább abból, hogy dicső utazónk, tudva mikép' ezen irányban útja nagy szláv tártományokon vezetendi át — honlétének végső évében, egészen a' szláv nyelvek' tanulására adta magát, 's e' végett 1819ben tavasz' kezdetétől őszig hét vagy nyolcz hónapot töltött Zágrábban.

Ezen útjában dicső társunkat Kenderesy Mihály kormányzéki tanácsnok segíté, ki neki nem csak ez alkalommal száz forintot ajándékozott, hanem egyszersmind, míg útja tart, évenkénti száz frt segedelem' adására kötelezé magát; — 's bár milly csekélynek látszassék az magában, mi csak Kőrösink' takarékossga által váltott fontossá, — a' haza' köszönetét érdemli azon férfin ki társunknak nehéz pályáján első nyujtá segéd kezét, ki az ifjút akkor midőn nagyszerű föltételei csak ábrándoknak tartattak, midőn neve e' hazában ösmeretlen vala 's pártolása senkinek dicsőséget nem szerezhete, el nem hagyá küzdései közt, — ki a' dicső vándornak első üdvözlé szándékát, első gerjeszté benne azon meggyőződést, melly a' gyöngébbnek feltartására szükséges, de a' szilárd 's elhatározott kebelnek is vajmi jól esik, azon meggyőződést, hogy valaki van, ki szándékaink' józanágát 's kivihetőségét átlátja, 's ha czélunkat el nem értük is azon részvétellel fogja hallani bukásunkat, melylyel az emberek' dicső csatában elveszett bajnok' sírját áztatják, 's mellyet senki inkább nem érdemel, mint az kit nemes törekvések között, mielőtt sikerét élvezheté, ért el nehéz végzete. —

Zágrábból tél' kezdetén gyalog, mint az utolsó idők-

ben gyakorlat végett utazni szokott — szülőföldjére visszatérve az egész telet majd Enyedén, majd Szász városon 's Kolosvárat tölte barátjai közt, — még egyszer — utolszor élve néhány hónapig azon hazában, mellynek emlékdús térei fölött a' gyermek' keble honának lán-goló szeretetében dobogott, mellynek magas csúcsai hó-takart méltóságukban a' székely' szívében annyi kedves emlékeket ébresztének. — Mind azon részvét 's érdek azonban, mellyet személye honában gerjeszte, jóakarói-nak tanácsa, 's barátjainak kérései lélkének szándékát nem változtathaták meg, 's bármi jól ismerheté is azon nyugott boldogságot, mellyet elvonva a' világ' zajától a' tudományok' mívelésében 's egy családi kör' csöndes tűzhelye körül élvezhetünk, bár mi tisztán ítéle is a' már harmincz évet túl élt férfiú — ki több mint tiz évi tudományos előkészületek után, az ábrándozó gyermek' optimismusán rég túl vala — mind azon veszélyekről 's nehézségekről mellyek őt céljának kivitelénél várak, erős szívét semmi nem tántorithatá meg föltételében, melly-hez őt nem önösség, vagy hiúság hanem lelkének benső érzete vezette, mellyet élte' föladatának gondolt, 's melly után fáradva önmagáról rég meg tanult feledkezni.

1820ban tavasz' kezdetén még egyszer elment Enyedre, — e' helyen, hol ifjuságának nagy részét tölté, az időben egykori tanítója Hegedüs Sámuel lakott, 's ő bucsut jöve venni éltenek egyik legjobb barátjától. — Könnyen öltözve kis pálczával kezében mintha épen csak ki a' mezőre készülne, lépett barátja' szobájába az utazó, 's elmondá: hogy holnap indulni fog. — Körösi

nyugott vala, arczán azon derültség mutatkozott, mely-lyet csak magával tisztába jött kebel élvezhet, 's mely-lyet czéljához közelítve érezni csak erős kebelnek adatott — nyájas beszélgetések közt folyt le a' nap — az utósó, mellyet a' barátok e' földön együtt tölthetének. — Jövő reggel a' vándor utnak indult; barátja ki őt a' mezőre kíséré, a' Maros' partjáig követte szemeivel a' távozót. — Kőrösi megkezdé nehéz pályáját, 's a' haza nem látta hű gyermekét többé.

Ne várja tőlem a' tisztelt gyűlekezet, hogy Kőrösi' Ásiában tett útjának részleteibe, hogy tudományos működése' 's érdemei' megítélésébe ereszkedjem; arra hiányoznak adataim, erre nem érzek magamban képességet. Csak rövid vázlatát fogom adni dicső hontársunk' életének, mellynek eredményeit érdemök szerint méltányolni egyedül azok képesek, kik vele a' tudományok' ugyan azon mezején fáradoznak, de mellynek emléke — mint a' bércz ha magasságát nem ismerjük is, bámulással tölti lelkünket. —

Egy levélből, mellyet Kőrösi Teheránból 1820. dec. 21. az enyedi collegium' patronusaihoz írt, tudjuk, hogy megváltoztatva előbbi utazási tervét, a' Balkanon keresztül Syrián áthaladva, utazása' első évét Persiában végzé.

Érdekes e' levél, mert a' férfiú' jellemét festve tisztán kimondja azon czélt, melly után kiindult. „Én hogy mind tulajdon vágyódásomnak eleget tegyek, — így szól Kőrösi — mind pedig nemzetemhez való háladatosságomat 's szeretetemet' megmutassam, számba nem vévén a'

fáradtságot, távolságot 's megtörténhető veszedelmet, azon fáklánál fogva, melyet Németországban gyűjtöttem meg — elindultam nemzetem' eredete' fölkeresésére; — az ég megáldá lépéseimet 's ha valami nagy szerencsétlenség nem ér — rövid idő alatt megbizonyíthatom, hogy nem helytelen fundamentumon épült az én meggyőződéseim!“ Utjának részleteiről e' levélben nem foglaltatik semmi — hihetőkép' mert még közelnek vélve célját, egy év' leforgása után a' mint írta „mindazoknak valakik nemzetünket becsülik, a' legszélesebb kiterjedésben örvendetes relatiót tenni reménylt.“ —

Teheránból hol Kőrösi az ott lakó angoloktól 's főképp a' nagy érdemű Willoktól mindenkép' segítve egy ideig tartózkodott, a' fáradhatlan utas nem is várva meg a' segédelmet, melyet hazájából kért, 's mely neki az angol követség' útján küldetett, Tibet felé indult, hová őt némelly tibeti szavak' magyar hangzása 's mint gondolá, nyelvünkkel rokonsága hívá, de hol azon egy levélből melyet ottani tartózkodása alatt hazájába írt, csak ismét azt tudjuk meg, hogy a' tibeti nyelv' tanulásával foglalkozik. —

Homályos fátyol takarja mind eddig azon időt, melyet Kőrösi Tibetben töltött. Tudjuk, hogy kis Bocharián keresztül a' gobi pusztá felé vándorolt; hogy részint Moorcrafttal, részint maga a' Himmalaya' völgyein 's Tibetben körüljárt. Ez utak' története 's eredményei azonban előttiünk ösméretlenek; az egy, mit bizonyosan mondhatunk az: hogy idejének legnagyobb részét mely Teheránból elindulása, 's Calcuttába érkezete közt fekszik,

Kámán és Zsimkáz buddha kolostorokban tölté. Elkülönözve a' világtól kilencz négyszög lábnyi szobában hol a' hőmérő négy hónapig mindig 15 fokkal 0 alatt állt, 's ő fa nélkül, regtől estig dolgozott, — ez a' helyzet, mellyben hontársunk hosszú éveket töltött, 's többet 40,000 tibeti szónál összeveirva azon nyelvnek ösméretét megszerzé, mellynek irodalma, mint gondolá, őt nemzetünk eredetének föltalálhatására segítheti; 's a' tibeti nyelvnek első gramaticája 's szótára, mellyet ő készített, egyik dicső eredménye azon hosszú tudományos martyrságnak, mellyre hontársunkon kívül talán senki lelkében elég erőt nem talált volna. —

Elkészítve ezen munkákat, hogy azokat a' világgal közölje, és hogy más tudósokkal értekezzék — Csoma végre elhagyá szomorú lakását, mellyben annyi éveken át dolgozott; és Simla 's Subhatu felé Calcuttának indult. Ez azon időpont mellytől kezdve társunkról, magamnak valamivel részletesebb ösméreteket szerezhették — gyérek ezek is de teljes hitelességökért a' híres utazó B. Hügel Károly ur' neve kezeskedik, ki Indiában tartózkodva hontársunkkal közelebb ösmeretségben állt, 's azokat velem közölni szives volt; 's e' kevés részletek is elégségesek hontársunk' nemes jellemét velünk megismertetni. —

Azon időben mikor Kőrösi Subhatuba jött, félve orosz emissariusok' befolyásától, az angol-ind kormány minden éjszak felől tartományiba jövő utast föltartóztata; 's ha bár az angol residens, ki Csomának a' kámáni kolostorban tartózkodásáról 's életmódjáról rég hirt vett,

öt gyanu nélkül fogadá, 's az idegent ki a' Himmalaya' szegényebb néposztályainak ruházatában érkezett, tisztelő barátsággal üdvözlé, — nem állá szabadságában öt útjának folytatására fölhatalmazni, — mi előtt arra az 1400 angol mérföldnyi távol főkörmányszéktől engedelem adatnék. Tudtára adá Kőrösinek e' kénytelenséget 's föl-szólítá öt, mondaná meg, mulasztott idejének kárpotlásaért mit kíván? Mire azonban Kőrösi kinyilatkoztatva: hogy e' mulasztás által jelenleg kárt nem szenved, végre csak azt fogadá el: hogy Subhatuban való tartózkodása alatt költségei, mellyek hónaponként öt rupiánál többet nem tevének — az ind-angol kormány által fődöztessenek. Bámulá a' kormányzó e' férfiu nagylelkűségét 's midőn számára ötszáz rupiát tudta nélkül félre 'tett, önházába fogadá az idegent, ki az alatt kérésére ásiái öltözetét letéve magyar nadrágban, mellényben 's kék frakkban mikint hon — 's a' forró indiai égálj' ellenére halálaig járt szokott — jelene meg Subhatuban. —

A' várt engedelem végre megjött, 's a' residens ki utazónkról már elébb a' legkedvezőbb jelentést tévé — bucsut véve több hónapos vendégétől Prinsep Jakab híres calcuttai tudósak ajánlá öt, kinek Kőrösi' számára már elébb azon ötszáz rupiát átküldötte volt, mellyeket hon-társunk mulasztott idejének kárpótlásaul a' kormánytól elfogadni nem akart. —

Calcuttában, hol öt hire megelőzte szíves fogadás várta Kőrösit; a' tudósok, kik előtt Tibetben tett tudományos buvárkodásai ösmereteseek valának, 's a' közön-ség, mellyet rendkívüli életmódja 's főkép Subhatuban

mutatott önzetlensége érdekelt, egyenlő kíváncsisággal fogadák az idegent, 's az ásiái társaságnak tagjává nevezve, a' méliánylat mellyet itt talált némikép kipótola azon nehéz áldozatokat, mellyekkel azt megérdemlé. Egy nagy fájdalom vára azonban Kőrösire ez új körében, 's mint később sokszor mondá: „éltének legkeserűbb pillanatai azok, mellyeket ez neki okozott.“

Kőrösit Tibetbe való utazásra 's e' nehéz nyelv' megtanulására némelly tibeti 's magyar szavak' közt gyanított rokonság birta, 's ha bár később észre véve a' különbséget, melly a' két nyelv közt létezik — csak azon reménységben folytató studiumát, hogy a' tibeti irodalomban nemzetünk' eredetére nézve fölvilágosításokat találhat, még is azon meggyőződésben fordíta annyi szorgalmat e' tanulásra, hogy gyökér nyelvet tanul, mellynek ösméretéhez más könnyebb uton jutnia nem leheté. Midőn most Calcuttában fáradságának eredményeit más tudósokkal közlé, 's tőlük hallá hogy e' nyelv, mellynek megtanulására ő férfi erejének legjobb részét szentelé, csak a' Sanskritnek romlott dialectusa; midőn meggyőződött: hogy azt miért ő annyit szenvedett sokkal könnyebben érhetné volna el, — szívét leirhatlan fájdalom tölté, 's az erős férfi ki annyi szenvedéseket nyugodtan 's panasz nélkül elbirt, betegágyra vettetett e' meggyőződés által.

De Kőrösi nem tartozott azok közé, kiket fájdalom földre sujt, 's ha bár annyi hasztalan fáradozás' emléke élte' végéig keserűséggel tölté lelkét, megösmértetve működése' eredményei a' tudományos világgal, miután

tibeti grammaticáját 's szókönyvét az ásiái társaság' pártfogása alatt kiadta volna, újabb erővel fordult a' sanskrit nyelv' megtanulásához.

Azon idő alatt, mellyben munkái' kiadásával foglalkozott, az ásiái társaságtól felszólítva egyszersmind e' társaságnak 1100 kötetből álló tibeti kéziratgyűjteményét rendezé a' nagy orientalista, — 's ez óriási munka, mellyet tizenhatsz hó alatt olly pontosan végze el, hogy minden kötet' első lapján czimét 's foglalatjának rövid kivonatát diákul följegyzé, új alkalmat ada neki behizonyítani azon önzetlenséget, mely őt jellemzé. Princep' ajánlatára — ki őt hív barátsággal követve a' mindennapi életben tapasztalatlant, minden viszonyok közt segíté, a' társaság, — mig e' munkát bevégezendi havonként 200 rupiával akará megjutalmazni fáradozásit, melyeket azonban Kőrösi minden szegénysége mellett sem fogadott el, — kimondván: mennyire helytelen volna jutalmat elfogadni olly valamiért mi neki magának annyira kedves, 's mihez hogy engedelmet nyerjen, ha tehetné, kész volna önmaga havonként annyit fizetni.

Ekkor érkezett Calcuttába azon segedelempénz is, melly Kőrösi' számára az 1830iki országgyűlés alatt a' hazában gyűjtetett, 's mind érdemeinek hazája általi elismerése, örömmel tölté szívét, a' pénzt magát átadva Princep barátjának azon időre tevé el, mikor majd honába visszatérend: hogy rajta ind könyveket 's kéziratokat vásárolva a' hazának, tudományos kincseket hozzon azon segedelemért, melly szemében csak, mert arra inté, hogy neve honában felejtve nincs, nyeré becsét.

Kőrösinek nem vala szüksége segedelemre, az ásiái társaság' épületében lakván az egyszerű férfit, ki rizs 's theával élt, 's szalmazsákon aludt 's dolgozott, nappal csak ritkán hagyva el szobáját, — anyagi szükségeken felül állt; 's azon nemes büszkeség, melly őt' egész életén át föltartá, függetlensége' érzetében potlékot talált a számos nélkülözésekért, mellyeket szenvedett. De mennyivel közönyösebb vala hontársunk minden anyagi szenvedésekre nézve, annyival érzékenyebben fogadá, annyi-val nehezebben türe mind azt, mi büszkeségét csak távolról is sértheté. Kevesebbé bántva ha érdemei nem méltányoltatnak, mintha jótétemények által magát önszemei előtt lealázva gondolá.

Egy példája jelleme' ez oldalának következő: Princep, kire a' hazájából nyert segedelempénzt bizá, jobbnak találván ha az kamatozik, félig Kőrösi' engedelmmel, félig nélküle, barátjának reá bizott tőkéjét egy calcuttai bankra bizá, melly rövid idővel ezután a' többi indiai bankok' nagy részével együtt megbukott. 'S miután ez alkalommal Kőrösi' pénze is elveszett, Princep ajánlatára az indiai társaság hontársunk' egész veszteségét kipótolá. Az egész dolog hírlapok útján közöltetett, 's mindenki által jóvá hagyatott. Csak ő maga, ki ezen adomány által magát sértve érzi, nem nyugodhaték meg ez eljárásban, és sokáig tartott, míg barátjának megbocsátá: hogy indítványozója volt olly valaminek, mi által becsületét sértve gondolá.

Tisztelet 's méltánylat fogá körül dicső társunkat az angol-ind kormány' fővárosában, 's mind az ásiái társa-

ság tudós tagjai, mind a' kormány teljes mértékben elismerék a' rendkívüli férfit érdemeit. Ő maga elkülönö-zve azonban a' társaságtól, csak a' tudományoknak élt. Magába zárkozottan, mintha nagy titkot rejtene, melyet senkivel közölni nem akar, idegen az idegenek közt, csak ritkán, 's kevesekkel lépe közel érintkezésbe. Princep' holtá után talán nem vala senki, ki őt barátjának nevezheté. Lelke előtt mindig távol hazája állt — előtte azon czél, melly után hosszú vándorlására kiindult, 's melyet elérni, éltének egy végső reménye vala.

Igy folytak évek, nem szünő munkásság között, 's Körösi teljesen bírva már a' sanskrit nyelvet; átkutatva az arab, sanskrit, 's tibeti irodalmakat elkészülve érzé magát, 's ujra utnak indult. Meggyőződése szerint a' Dzsugur nép melly Lassától kelet 's éjszak felé Chám tartományban China' nyugoti határain lakik, vala az, melyet egész éltén át keresett 's mellyben végre eldö-deink' ivadékait föltalálándja, — 's e' vélemény, melly nyelvrokonságon, 's azon meggyőződésen alapult: hogy a' hunnok elhagyva hazájokat, közép Ásiától távol kelet felé keresendők — új reményekkel tölté lelkét 's Lassa vala a' czél, melly után a' már ötven éven túl élt férfiú ifjuságának egész lelkesedésével zarándoklott. Így ért ő 1841ben mart. 24én Dardschilingbe Sikken tartományába, hol az angol ügyviselő Campbell ur által szívesen fogadva, egy ideig, míg a' lassai Lamától tovább utazásra engedelmet nyerend, tartózkodni akart.

Körösi derült vala e' napokban; czéljához közel érezvén magát remény 's bizodalommal tekinté a' jövőbe — 's

ugy látszott mintha elzárkozó kedélye, mellyel céljait máskor titkolá, megváltozott volna.

Elmondá Campbellnek egész életét; a' czélt, melly után utra indult; a' nehéz szenvedéseket mellyeken tudományos vizsgálatain keresztül ment; ösméreteit mellyeket olly drága áron szerze, 's mellyekért most végre elnyerendi jutalmát. Hisz' ő céljához közelgett, miért titkolni tovább terveit, mellyeknek létesítésében őt senki többé meg nem előzheti; miért nem vallani meg — meny nyire vágyódik ő is az emberek' méltánylata után — midőn a' ponton áll, hol hivatását betöltve a' dicsőség fáradozásiért nem hiányozhat, 's ő nem csalódott, a' fáradt vándor céljánál állt.

Aprilis 6án Campbell ur Csomát betegen találá; — a' Himmalya' völgyeiben uralkodó veszélyes láz megragadta hontársunkat, 's az orvosi segedelem, mellyet eleinte elfogadni nem akart, elgyöngült testét nem tarthatá fel többé. April 11én 5 órakor reggel, körül fogva Campbell, Griffin doctor, 's néhány darzsilingi angoltól hnnyt el fájdalomtalanul dicső társunk, 's kinek szive csak honáért dobogott, ki nemzete' feldicsőítésének szentelé napjait, annak — idegen nyelven mondá el dicséretét egy angol — távol sírja fölött.

De midőn nagy hontársunk' halálára emlékezve szívünk fájdalommal telik el, — midőn a' gondolat: hogy e' hazának leghivebb gyermeke, olly távol tőlünk hamvad el, ott hol sírja felett emléket nem emelhetünk — hová e' hon' gyermekei nem zarándokolhatnak — hol talán évekig egy magyar' könnyei sem fogják áztatni nyughe-

lyét, — ne felejtsük el azokat, kik társunknak pártolói barátjai valának míg élt — kik ha hazáját nem pótolhatták is ki, legalább enyhíték a' vándor' szenvedéseit — ne felejtsük azon dicső népet, mellynél Kőrösi neve ha nem is szeretetben mint nálunk — legalább tiszteletben fog maradni.

Dicsőn 's fenségesen áll a' britt Europa' népei között; a' világ' öt része ismeri hatalmát 's lobogója uralkodva lebeg a' nagy tenger fölött; 's még is nem ez az, mi Albionnak legszebb dicsőségét teszi, mi minden gondolkozót neve' említésénél önkénytelen tiszteletre bír. Az állhatatosság, mellyel szellemi czélokért küzd, a' diadalok, mellyeket az emberiség 's tudomány' mezején kivitt, a' rokon érzet, mellyet minden nagy gondolat, 's érzemény, a' méltánylat mellyet minden való érdem, mint Kőrösié — népénél föltalált — ez az, mi létét a' polgarosodás, mi főnállását minden nagy- 's nemesnek főnállásával ugyanazonosítja, mi nevét nagygyá 's dicsővé teszi a' világ' népei között. — Az angol nép az, mellynek isten után a' dicsőséget, melly Kőrösi' érdemeiből reánk háromol, köszönhetjük. Teheranban, Willok; Tibetben Moorcraft, Calcuttában Princep, Darzsilingben Campbell — angolok valának azok mindig 's mindenütt kik hontársunkat tanácscsal 's jótettekkel segíték — kik előismerve érdemeit, azt mit e' haza dicső gyermekeért nem tehete, vagy tenni elmulaszta, hiven kipótolták; 's ha bár a' tibeti grammatica 's szókönyv által, leróttá tartozását 's pirulás nélkül fogadható el az idegen jótéményt — szent kötelességet teljesíték: midőn társa-

ságunk, midőn Kőrösi' minden tisztelői', midőn egész hazám' nevében nyilván köszönetet mondok e' föld' legdicsebb népének azon pártolásért, segedelmekért, melyeket hontársunk, mind egyes polgárainál, mind kormányánál talált.

'S most sirjától tekintsünk vissza még egyszer Kőrösi' életére. Midőn ő félig gyermek korában élte' célját megválasztá, ki hitte volna akkor hogy a' határozat, mellynck nagyszerűsége előtt csak a' tapasztalatlan ifjukur nem ijedne vissza, soha változni, vagy gyöngülni többé nem fog. „Gyermek' merész álmai“ gondolák azok, kiknek az ifju' feltételét, nagyszerűsége miatt piruló arczokkal elbeszélé; ha majd az élet' tapasztalásai megösmertetik vele a' világot 's öngyöngeségét, szemei előtt e' fenséges álom önként eloszlik. — 'S ők nem hibáztak, kik akkor így gondolkoznak, miként a' felkelő nap csak a' táj' legmagosabb csucsaira veti első sugarait, úgy ifju' képzetünk előtt létünk' legemeltebb magosságai tűnnek föl először, 's valamint ritka, ki Kőrösi' akkori korában egy elérhetlen célt nem tűzött volna ki magának, úgy nincs mit a' tizennyolcz éves ifju' föltételeiben bámulhatnánk — egy gyermek' merész álma vala mi akkor lelkét tölté. De midőn látjuk, hogy a' gyermekálom nem oszlott el az élet' hideg érintése alatt, hogy a' férfi a' gyermek' ábrándjáról le nem mond, hanem egyenkint legyőzve akadályait, szembeszállva minden veszéllyel küzd, míg célját eléri vagy a' tusában elvész, — nem telik-e lelkünk bámulással, nem érezzük-e hogy azon hatalmasok' egyike előtt állunk, kiknek nem a' világ,

hanem ön szívök jeleli ki irányukat, kiknek a' siker mellyet szerencse ad, 's a' diadal' fénye, nem szükséges hogy ragyogjanak? — nem kell-e megvallanunk, hogy Kőrösi azon kevesek közé tartozik, kiknél — mint zászlón ha ellenkező szél redőit szét bontá, czimere 's szinei egészen látszanak meg — úgy csak vészek közt tűnik föl előttünk nagy lelkeknek egész szépsége; 's ha van ki honáért többet tett, nincs senki, kinek állhatatosságban példáját követni dicsőbb volna.

'S valjon nem szomorú tévedés-e ez, melly Kőrösit egész életén át vezette, így gondolkozott talán akkor sok e' hazában, midőn Kőrösi' távozásának hírért vevé, nem kell-e fájlalnunk, így elmélkednek talán sokan maiglan, hogy ennyi tehetség, ennyi lelkesülés, egy elérhetlen, sőt elérve is olly csekély hasznú célra fordított? Nincs-e a' magyarnak elég tenni valója hazájában is, a' tudomány' 's művészet' még kopáron fekvő mezején? a' köz élet', polgárosítás' nehéz de dicső üsvényein? 'S ha Kőrösi óriási honszeretetétől áthatott lelkesedésével ide fordul, ha azon legyőzhetlen akarattal, mellyet mint vasat csapások, annyi inség 's viszontagság csak keményebbé acéloztak, e termékenyebb térek' egyikén működik, őt magát mennyivel szebb dicsőség, a' hazát mennyivel több üdv várta volna működései után! 'S ők talán nem csalódnak, kik így okoskodnak. Ki dicséret után vágyódik az a' mindennapiság' járt ösvényéről ne térjen el, maradjon ott a' poros úton, hol vele ezerek haladnak, 's ha a' célhoz, melly után ezeren fáradnak, sebesebb léptekkel közelithet, a' körölte lihegő

csoport bámolni fogja a' hatalmas járót, ki által mege-
lőztetett 's kit ha utólélnie nem, legalább követnie le-
het. — Az ember isteneiben is csak önképe' mását imádja,
's esztelennek vagy szörnyetegnek hirdeti azt, kivel magát
összehasonlítani nem lehet. — Kinek haszon kell, ki él-
vezni vagy legalább látni akarja a' gyömolcsöket, mely-
lyeknek magvait elhinté — szűkebb körökre szorítsa vá-
gyait, csak ha kis czélokra irányozá, várhatja teljes
siker az ember' munkásságát. Az út, mellyen Kőrösi ha-
ladt, nem az, melly népszerűséghez, vagy haszon- 's
élvezethez vezet. — De vajjon csak a' pillanatnyi méltány-
lat, csak a' haszon mellyet forinton, 's garasonként szá-
molhatunk, mérlege tetteinknek? Ha úgy, akkor Leoni-
das' dicső halála balgaság, akkor mindazok, kik nagy
igazságokért koruktól nem méltányolva, sőt a' tömeg'
gúnya közt vérzettek el — hasztalan' onták véréket. —
Amaz midőn körülfogva a' persa hatalomtól nemes véré-
t ontá, az ellent nem tarthatá vissza hazájától 's látszó-
lag hasznosabban cselekszik, ha annyi bajnokkart a'
hon' más csatáinak tart föl; ezek korunk' eszméit vagy
tévedésit védve, azon lelki erővel, melly nekik csak ül-
dözést szerze, tapsot 's dicsőséget vihatnak ki, 's még
is ki kétkedik érdemeiken? Ki merné mondani, hogy ők
nem jól cselekedtek? —

Valamint a' hegypatak, melly szikláról sziklára omol-
va magas vizesésekben a' völgybe száll, sebes árjaival
a' hajót, melly reá bizatik, széttöri, 's rohanásának
óriási erejével malmokat nem hajt, midőn hatalmas sza-
vával a' teremtés' fönséges csudáit hirdeti, nem haszta-

lan zugott le magas tetejéről; úgy vannak emberek kiknek hivatásuk, hogy midőn nehéz pályájokon átfutnak — emberi természetünk' egész nagyszerűségét tüntessék föl. 'S nekik szép hivatás jutott ez életben: nem csak tettekre, mellyeknek nagyszerű következéseit mindenki észreveszi, — az emberi nemnek szüksége van nagyszerű példákra is, hogy a' serdülő ivadék, maga előtt látva a' férfiút, kinek követésére magát gyöngének érzi, föl felé tekinteni, nemes czélokért lelkesedni, értők fáradni, nekik áldozni tanuljon, 's kinek élte e' czélnak megfelelt, annak nem hasztalan folytak le napjai.

'S valjon nem nagyszerű példaként áll e' előttünk Kőrösi? Példája azon állhatatos kitűrésnek, mellynek irányát a' halál félbeszakaszthatja ugyan, de földi erő meg nem változtathatja; példája: hogy nehézség nincs, mellyet erős akarat legyőzni képes ne volna — példája mindenk előtt azon lángoló honszeretetnek, melly valamint emberi tetteinknek legtisztább, úgy minden valóban nagy, 's nemesnek egyedüli kútforrása.

Igen, Kőrösi szerette hazáját, lángolón mint kevesen, önösség nélkül, mint tán senki e' világon. Olly korban születve, 's olly viszonyok közt, hol az ifju — tért nem látott maga előtt nagy cselekvésre, körültekintve honában 's halálhoz hasonló álomban látván népét, mellyre nem felleg, de nehéz ködként borúla az ég, vész 's fény nélküli napot ígérve jövőjének, az erős ifju lélek tettek, 's áldozatok után vágyódva, elfordult a' jelentől hol szive szeretetének czélt nem talált, 's népe multjában keresé lelkesülése' tárgyait. — Honszeretet vala az, mi

szívét tölté, de nem a' jelen, melly nyomorún álla előtté, nem a' jövő, melly olly keveset ígért — népének multja vala az, mi szívét földobogtatá. — Az erős magyar faj, melly Ásia' közepéből egy ezred előtt küzködve e' földre jött, 's erős karjával egy nagy hazát szerze gyermekeinek — nem vesztetett el egészen. — Elgyöngülve itt a' hosszú küzdelmek után, tespedve béke közt, elfajulva annyira, hogy már nemzetiségét felejteni indult; ki tudja, a' törzsök, mellynek véstől elkapott magvaiból egy ezred alatt itt erdő lett, ott Ásia' közepett feltartá magát régi erejében — szebben zöldelve ősi földjén, hová isten által teremtetett, mint itt az idegen égalj alatt. — 'S ha ifju' lelkében egy rejtélyes nem ösmert érzelem támadá e' gondolatoknál, honvágyhoz hasonló, 's még is melly őt hazájában nyugodni nem hagyá, melly őt messze ösmereetlen tájak felé inté. — 'S midőn a' szegény székely diák, lelkének sugallatát követve végre útnak indul, midőn ő a' magános, vagyontalan, senki által nem segített ifju, csak félig birva még azon előkészületeket is, mellyek nehéz földadatának sükeres bevégzésére megkivántatnak, felküti uti saruit, hogy a' világ' más részében eldődeinknek egy ezred év. előtt elhagyott lakhelyét fölkeresse, hogy honmaradt testvéreinknek köszöntést hozzon egy ezred előtt kivándorolt véreitől, kik messze nyugoton nagyszámú, ha nem is nagy nemzetté nőttek, hogy ha ne talán szenvedés a' magyar rendeltetése mindenütt, 's eldődeink' ivadékát elnyomva más népek által, szerencse 's dicsőség nélkül találná, a' régi magyar törzsöknek ágait elhozza magával, vagy letelepedjék ott 's mivelt-

'ség, jólét 's vallás' apostola legyen köztük, nem a' leg-tisztább, legóriásibb honszeretetet vala-e az, mi őt e' cél-ra határozá? 'S mi volt, mi őt annyi sorhegyeken, vizeken, tengereken 's miveletlen nemzetek országain átvezette, mi őt Kámán 's Zsimkáz kolostorokban annyi évek-ig elkülönözve a' világtól feltartá, mi az ötven évet túl élt férfit arra bírá: hogy Calcuttát elhagyva utnak induljon, ismét az egy, soha szem elől nem vesztett cél felé, mi ada erőt a' férfinak, kérdem, ha nem honszeretet? Tán dicsőség utáni vágy? — igen Körösi vágyott dicsőség után, érezve hogy éltét egy nagy célnak szenteli, tudva mennyit szenvedett ennek eléréseért, a' tisztelet, melyben neve az indiai tudósok közt állt, az érdek, melyet emléke honáhan gerjeszte — jól esett a' férfinak nehéz fáradalmi közt; nem áll senki olly magasan vagy olly alant hogy magát embertársaitól egészen függetlennek nevezhetné. Az erénynek kiváltsága, hogy mást nem kíván, mint mit tőle megtagadni nem lehet — tiszteletet, 's bizonyosan az emberek' méltánylata nem vala közönyös dicső társunk szívének sem. De valjon a' dicsvágy maga, melly pillanatnyi elhatározású tetteknél csudákat mivel, adhat-e erőt ennyi kitűrésre, a' hiuság birhat-e valakit arra, hogy lemondva a' közelebb fekvő dicsőségről, olly cél után fájadjon, melynek kivívása olly valószínűtlen? A' dicsőség utáni vágy — maga azon ellentállhatlan szenvedély — melyet a' tudományok mivelőik' szívében ébresztenek, illy tettek' magyarázatára elégtelen, — ennyi erőt csak szeretet ad, ennyi áldozatra csak szeretet képes a' világon, 's ha azon érzeményt

mellyel honja iránt viseltetett, elveszed, Kőrösi' élete örök rejtély fog maradni, 's ez az, mi emlékét örökké kedvessé teendi e' hazában, miért neve azon kevesek köze fog soroztatni mindig, kiknek említésénél minden honfi sziv földobog, mi által a' hazára nézve, látszó haszon nélkül lefolyt éltéből, a' legdicsőbb példáknak egyike válik; ez az mire gondolva, midőn dicső társunk távol sirjára emlékezünk, a' kebel magas reményekkel telik el: mert eszünkbe jut, hogy a' hazának, mellyet ekkép szeretni, a' nemzetiségnek, mellyért ennyit áldozni lehet — ha nagy multja nem, legalább jövője van.

'S e' gondolat emelje lelkeinket dicső társunk emlékénel!

A' mult homályban fekszik előttünk, s nem jutott telán senkinek fölemelni a' fátyolt melly nemzetünk eredetét takarja. Ki tudja? — Kőrösi talán elérte czélját. — Hazája dicső eldődeinknek, a' hely, hol mind az mi fajunkból Ásiában megmaradt, együtt van, a' szent föld melly után egész éltén át zarandokolt, ott terjede talán a' vándor szemei előtt. — Egy völgy a' nagy Himalaya' áthághatlan havasaitól körül fogva, mellynek földje egy ezred óta nem mivelve emberi kezekből, szabadságának egész erejével hajtja növényeit, hol csak a' sas, ha sziklán rakott fészke körüllebegi, csak egy távol vizesésnek vagy a' nyári vésznek szava szakítja félbe a' nagyszerű csendet, — ez talán bölcsője nemzetünknek; — vagy Ásia véghetlen pusztáinak egyikén, hol most a' karaván szomoruan folytatja útját a' nagy hallgatás között, hol az embernek nyoma eltűnt, s csak itt.

ott egy halom, mely után a' vándor útját irányozza, 's melyet a' karaván' vezetője sirhalomnak mond — emlékeztet a' természet' urára, — talán ott fekszik nemzetünknek régi hazája. De midőn Körösi e' tájakon áthaladt, 's leülve a' sziklák' egyikére, melyek eltűnt ivadék által, hőseinek emlékül emelve fekszenek a' völgyben, az utas, szívét sebesekben dobogni érezé, — midőn a' zöld kun halmok' egyikére hágva, 's a' nagy — körülte terjedő pusztaságon körültekintve, keblét magyarázhatlan érzet tölté, mely őt nemzetére, elhagyott 's elérhetlen hazájára inté 's szemeiből könnyeket facsart, — ki mondá neki hogy lábai eldődeinek szent porát tapossák, hogy a' cél, mely után szíve olly hatalmasan vágyott, csak egy sír vala! 'S az utas újra felköté saruit, újra elindult nehéz vándorlására, él-tének nagy célja felé, melynek elérését tőle talán csak azért tagadá meg végzete, hogy példáján eszünkbe jusson, — miként munkásságunk tére nem a' múltban, hanem a' jövőben fekszik, — miként nem eldődeink' nagy neve, nem vérünk' nemessége; hanem tettek emelhetik a' magyart azon nagy népek' sorába, melyeknek neve e' földet dicsőséggel tölti el.

Népünk eredete örök fátyolban fekszik előttünk, — mit nemzetünk múltjából ösmerünk, — ha bár egyes nagy éreyneknek példáit, ha bár szenvedéseket, melyeknek sebhelyeit hordani dicső, — olly tetteket melyekre hivatkozva mondhatnók: hogy fajunk nagy hivat-tatást tölte be — nem tüntet föl előttünk. — Tekint-sünk körül e' hazában 's ha sorsunk úgy akarná, 's

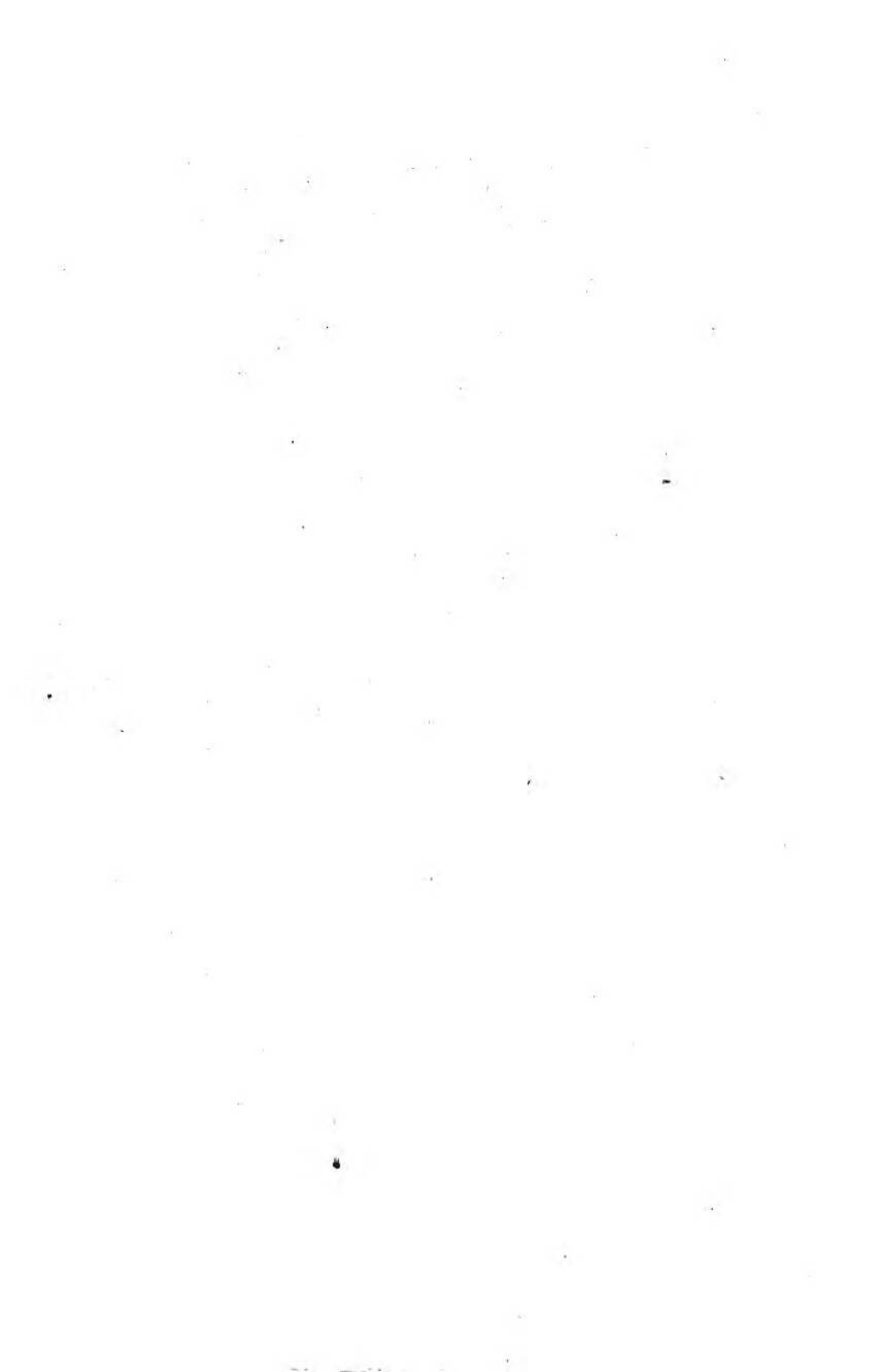
mint eldődeink régi lakhelyeikről, úgy mi e' földről hatalmas ellenek által elűzve, más éghajlat alatt keresnénk hazát, ha egy ezerednek lefolyta után, unokáink egyike mint Körösi eldődeinek lakhelyét keresve jőne vissza e' földre, felfogná-e találni nyomdokainkat? Hol e' hazának terjedt határain a' nagy nemzeti emlék, melly még romjaiban nevünket föltartaná? Hol az eszme, mellyel az emberi nem gondolatkincestárát mi gazdagítottuk? mellyik a' nagy felejthetlen eredmény, mellyet küzködve mi víttunk ki? — Annyi századot tölténk e' földön 's utódunk áthaladva határain, csak egy nagy pusztaságot, vagy más népek teremtéseit fogná találni utánunk!

A' mult, szomoruan fény nélkül fekszik mögöttünk, — forduljunk azért kettős lelkesedéssel a' jövő felé 's fáradalmaink között adjon lelkünknek erőt azon meggyőződés: hogy a' magyar dicsőségének korát túl nem élte még! Szép, nagy ősök emlékére visszatérkinthetni, szép, olly fajból származni, mellynek neve a' világot dicsőséggel tölté el; de megelőzni eldődeit, nagy tettekkel nemesíteni azoknak emlékét, kiktől származánk — ez szebb, dicsőbb hivatás, 's mi nem panaszkodhatunk hogy végzetünktől ez jutott ivadékunknak. —

De midőn lelkünk a' szebb napok után sovárog, mellyekben a' magyar dicsősége' fénypontjára hág, midőn forró imával fordulunk istenünkhöz, hogy végre, annyi szenvedés után megáldja népünket; ne feledjük soha hogy a' hon' virágzása csak tettek' jutalmául adatik; ne

feledjük mindenek előtt, hogy nagy czélok elérésére nem csak lelkesedés, de kitűrés 's állhatatosság kell; — kitűrés, millyennek példáját Kőrösi' életében látjuk, 's millyen őt ha nem is azon czélhoz, melly után kiindult, 's mellynek elérése talán lehetlen vala — legalább azok sorába vezette, kiknek a' jövő megadja koszorúit.

Messze tőlünk a' világ' egy más részében, ott hol a' nagy Himmalaya emeli hótakart bérceit, pihen most a' zarándok, hosszú vándorlása után. — A' szív, melly olly hön, olly erősen dobogott honáért idegen földben hamvad el, 's maga a' fű, melly pora fölött nő idegen külsejű — de Kőrösi' emléke itt él közöttünk, 's mig e' határok közt szív lesz, melly hazája' nevénél feldobog, mig a' magyar nemzetiségeért lelkesülni tud, dicső emléke felejtve nem lesz. Adja az ég, hogy élte' példája állhatatosságra 's férfiúi kitűrésre serkentve e' hon' gyermekeit, hogy neve, melly nemzetünk' emlékkönyvének egyik legszebb lapján áll, mennyivel többeket intsen arra: hogy csak ahhoz hív 's állandó a' jövőkor tisztelőiben, ki hiven 's állandóan megtuda maradni azon ösvényen, mellyet munkásságának választott.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z159001709

